

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACИ BAZIRLAR MAҲKAMACИ
ХУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ ЗАХИРАЛАРИНИ БОШҚАРИШ
ҚЎМИТАСИНИНГ
ҚАРОРИ

399 **Биринчи гуруҳга шакар етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқ-номани тасдиқлаш ҳақида**

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2013 йил 23 июлда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2485

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 9 мартдаги 113-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 йил, 10-сон, 118-модда) билан тасдиқланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси тўғрисидаги низомга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси **қарор қилади:**

1. Биринчи гуруҳга шакар етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги йўриқнома иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур қарор Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим ҳамда у расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Раис

Ж. КАДИРОВ

Тошкент ш.,
2013 йил 25 июнь,
11-сон

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат
захираларини бошқариш қўмитасининг
2013 йил 25 июндаги 11-сонли қарорига
ИЛОВА

**Биринчи гуруҳга шакар етказиб бериш, қабул қилиш,
сақлаш ва бериб юбориш тартиби тўғрисидаги
ЙЎРИҚНОМА**

I боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Йўриқнома биринчи гуруҳга шакар етказиб бериш, қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш тартибини белгилайди.
2. Мазкур Йўриқнома талаблари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат захираларини бошқариш қўмитаси (бундан буюн Қўмита деб юритилади) тизимидаги ташкилотлар ҳамда биринчи гуруҳ моддий бойликларни масъул сақловчи ташкилотлар учун мажбурийдир.

**II боб. Шакарни идишга жойлаш, тамғалаш ва
транспортда ташиш**

3. Биринчи гуруҳга етказиб бериладиган шакар органолептик ва микро-биологик кўрсаткичлари ҳамда рухсат этилган оғир металллар даражаси бўйича мазкур Йўриқноманинг иловасида келтирилган талабларга жавоб бериши лозим.
4. Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган ва импорт қилинадиган шакар тегишли норматив ҳужжатлар талабларига жавоб берадиган нетто оғирлиги 50 кг бўлган вискоза, зиғир ва каноп тўқимали қопларда, шунингдек МКР-1.0 С турдаги ичига озик-овқат маркали полиэтилен солинган махсус юмшоқ контейнерларга жойлаштирилади.
5. Шакар қалинлиги 0,1 мм дан кўп бўлмаган, 109 x 59 см ўлчамдаги озик-овқат маркали полиэтилен қўйилмали матодан тикилган қопларга жойлаштирилиши лозим. Полиэтилен қўйилманинг оғзи иссиқлик билан ёпиштирилади. Қўйилма оғзини ўрашга рухсат берилади. Қоплар бегона ҳидлардан холи бўлиши, ўсимликлар ўзаги ва туклар билан ифлосланмаган бўлиши, шакар қопнинг чокларидан тўкилмаслиги лозим.
6. Нетто оғирлиги 50 кг бўлган қоплардаги шакар оғирлигининг ёрликда кўрсатилган нетто оғирликдан $\pm 0,25$ фоиз миқдорда оғишига рухсат берилади. 10 та шакарли қопларнинг нетто оғирлигининг ўртача арифметик оғишлари ёрликдаги нетто оғирликдан $\pm 0,125$ фоиздан ошмаслиги лозим.
7. Шакар қоплари тикув машинасида зиғир ёки газламали ипларда тикилади. Қопнинг чокидан унинг оғзигача бўлган масофа 40 мм, олдин қўллашда бўлган қоплар учун эса 20 мм дан кам бўлмаслиги лозим.

8. Шакар юкланган ҳар бир транспорт идишида тамға, қоп ёки контейнерларда эса ёрлиқ бўлиши лозим, уларда маҳсулот ва хом ашё номи, етказиб берувчи номи ва манзили, нетто ва брутто оғирлиги, 100 гр маҳсулотнинг озуқавий ва энергетик қиймати, ишлаб чиқарилган санаси, яроқлилик муддати, норматив ҳужжат ва товар белгиси (бор бўлса) кўрсатилади. Транспорт идишида «Намликдан асранг!» деган огоҳлантирувчи ёзув туширилган бўлиши лозим.

9. Қадокланган шакар-рафинади, норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ, тахта қутиларга 25 кг гача, гофрировка қилинган картон қутиларга эса 20 кг гача ўралиши лозим.

Тахта қутиларнинг ички томони уларга шакар-рафинади ўралишидан олдин тоза қоғоз билан қопланиши лозим.

10. Шакар рафинади солинган қути босма усулда ўчмайдиган бўёқ билан тамғаланади. Шакар рафинади солинган яшик қоғоз ёрлиқ ёпиштириш ёки трафарет бўйича бўёқ суриш йўли билан тамғаланади.

11. Шакар ва шакар-рафинади барча турдаги транспорт воситаларида юк ташиш қоидаларига мувофиқ контейнер ёки қутиларда ташилади. Ёпиқ вагон ва контейнерлар техник соз, қуруқ, тешиксиз, қопқоғи ва эшиклари яхши ёпиладиган ҳолда бўлиши лозим.

12. Шакарни илгари кучли ифлосланган (кўмир, оҳақ, цемент, туз ва бошқалар), хидли ва захарли юкларни ташишда ишлатилган ифлосланган вагон ва контейнерларга, шунингдек бўёғи қуримаган, булғайдиган ва бўёқ хидини сақлаб қолган вагон ва контейнерларга юклаш қатъиян ман этилади.

13. Вагон ва контейнерлар уларга шакар юкланишидан олдин улар тўлиқ тозаланиши, дезинфекция қилиниши, полларига қоғоз ёки тоза қоғоз бўлаклари тўшалиши лозим. Вагон полларига қуруқ похол ёки тоза қуруқ қамиш тўшашга рухсат берилади. Темир йўл вагонларининг илгак ва ўткир чиқиб турувчи қисмлари қоғоз ёки мато билан ўралиши лозим.

14. Шакар автомобиль транспортида ташилганда, шакар қоплари тахта тагликларга жойлаштирилиши лозим. Тагликлар бўлмаган тақдирда, автомобиль кузовига брезент, қоғоз ёки тоза қоғоз бўлаклари ёйилиши лозим. Шакар қоплари ёки шакар-рафинади қутилари жойлаштирилгандан сўнг усти брезент билан ёпилади.

15. Ҳар бир юкланган шакар партияси мувофиқлик сертификати ва гигиена сертификати ёки уларнинг белгиланган тартибда тасдиқланган нусхалари билан бирга юборилиши лозим.

III боб. Шакарни етказиб бериш ва қабул қилиш

16. Узоқ муддат сақлашга прессланган-ушатиш ва қуйма хусусиятли прессланган-ушатишган, Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган ёки импорт қилинган, ўз кўрсаткичлари бўйича норматив ҳужжатлар, сифат ва хавфсизлик, ўраш ва тамғалаш талабларига жавоб берадиган шакар қабул қилинади.

17. Шакарни етказиб бериш ва қабул қилиш шартнома асосида, қонун ҳужжатлари ва мазкур Йўриқномага мувофиқ амалга оширилади.

18. Шакарни қабул қилишда вагоннинг техник созлиги, қопқоқлар, қулфлар, пломбаларнинг бутунлиги ҳамда улардаги изларнинг аниқлиги текширилади.

19. Пломбалар олиниб вагон ва автомобиль транспорти очилгандан сўнг унинг санитария ҳолати, ўрамларнинг бутунлиги, шакар ва идишнинг ташқи ҳолати текширилади. Текшириш давомида аниқланган камчиликлар, жумладан вагоннинг техник носозлиги, пломбалар мавжуд эмаслиги ёки уларнинг бузилганлиги, улардаги изларнинг ноаниқлиги, оралиқ бекатлар пломбасининг мавжудлиги, вагон ва юкхонанинг санитария ҳолати номувофиқлиги умумий шаклдаги далолатнома билан расмийлаштирилиши лозим.

20. Сифатли ва шикастланмаган идишларда темир йўл транспортида етказиб берилган шакар ва шакар-рафинади ўринлари сони ва стандарт нетто оғирлигига қараб қабул қилинади.

21. Шикастланган қоплардаги шакар ва шакар-рафинади амалдаги нетто оғирлигига қараб маҳсулот тарозида ўлчаш орқали қабул қилинади. Таъмирлашдан сўнг идишлар (қоплар, қутилар) омборга қўйилади ва шакардан алоҳида ҳолда ҳисоби юритилади. Шикастланган идишдаги шакар камомати аниқланганда белгиланган тартибда далолатнома расмийлаштирилиши лозим. Стандарт оғирликдаги шакар-рафинади солинган шикастланган қутилар таъмирланади ва умумий штабелларга қўйилади.

22. Шакар камомати аниқланган тақдирда, тижорат далолатномасининг, темир йўл юк хатининг, шунингдек қабул қилиш далолатномасининг «Алоҳида белгилар» қисмида пломбадаги назорат белгилари кўрсатилиши лозим.

23. Амалдаги сифат кўрсаткичлари ва етказиб берувчи (юборувчи) ҳужжатларида кўрсатилган маълумотлар ўртасида тафовутлар мавжуд бўлган тақдирда, мустақил экспертлар иштирокида далолатнома тузилади.

24. Шакарни тушириш вақтида тўкилган ва йиғиб олинган шакар тозаланиши, қопларга солиниши, тарозиларда ўлчаниши ҳамда қабул қилиш далолатномасига мувофиқ қабул қилиниши, ҳар бир етказиб берувчи ёки шартнома бўйича балансдан ташқари ҳисобда юритилиши лозим. Йиғиб олинган шакарнинг амалдаги оғирлиги ва тоза маҳсулотга қайта ҳисоблагандаги оғирлиги бўйича қўшалок ҳисоби юритилади. Шакарнинг шикастланган (йиртилган) қоплардаги камоматини аниқлашда йиғиб олинган маҳсулот миқдори камомат ўрнини қопламайди.

25. Йиғиб олинган шакар миқдори қабул қилиш далолатномасида акс эттирилиши лозим. Йиғиб олинган маҳсулот тўлиқ қабул қилиб олингандан сўнг етказиб берувчининг кўрсатмаларига мувофиқ бериб юборилади. Етказиб берувчи томонидан шакар қолдиқларини олиб кетиш бўйича чоралар кўрилмаган тақдирда, ташкилотлар уларни жойида сотиш чораларини кўришлари лозим.

26. Сақлаш вақтида (қайта жойлаштириш, қайта тайёрлаш, бериб юбориш) йиғиб олинган шакар қолдиқлари, шунингдек лабораториядан қайтарилган шакар қолдиқлари ўлчангандан сўнг, далолатнома билан моддий

бойлик сифатида омбор балансига қабул қилиниши ва омбор ҳисобида кўрсатилиши лозим. Йиғиб олинган шакар қолдиқлари ҳар чоракда камида бир марта қабул қилиб олиниси лозим.

27. Қабул қилишда ташкилот лабораторияси шакарнинг сифатини норматив ҳужжатлар талаблари ва етказиб берувчининг илова ҳужжатларига мувофиқлигини ҳар бир вагон ва автомобиль транспорти партияси бўйича текширади.

28. Шакар сифатини аниқлашда ҳар бир вагон ва автомобиль транспорти партиядан лаборатория таҳлилини ўтказиш учун ўртача намуна олинади. Ўртача намуналарни танлаб олиш ва синовлар ўтказиш усуллари норматив ҳужжатларга мувофиқ амалга оширилади.

29. Сифати ва ўралиши номувофиқ бўлган, хўл, намланган ва ифлосланган идишлардаги шакар сақлашга қабул қилинмайди. Бундай шакар қабул қилишда сараланиб алоҳида омборга жойлаштирилиши лозим.

30. Шакар сақлашга яроқсиз деб топилганда, шунингдек қоплар шикастланган, намланган, ифлосланган ёки бузилган ҳолларда тегишли далолатнома тузилади. Темир йўл ташкилотининг тижорат далолатномасини тузишдан бош тортиши устидан юкларни ташиш қоидаларига мувофиқ шикоят қилинади. Яроқсизга чиқарилган шакар бўйича ҳужжатлар етказиб берувчига юборилади.

31. Яроқсизга чиқарилган шакар балансдан ташқарида етказиб берувчи белгиланган нархда вақтинчалик сақлашга қабул қилинган моддий бойлик сифатида ҳисобга олинади.

32. Етказиб берувчи яроқсизга чиқариш далолатномасини олгандан сўнг, шартномага мувофиқ яроқсизга чиқарилган шакар ўрнига сифатли шакар етказиб бериши ва узоқ муддат сақлашга яроқсиз бўлган шакарни олиб чиқиб кетиши лозим.

Агар етказиб берувчи яроқсизга чиқарилган шакар бўйича бирор ҳаракатни амалга оширмаса, ташкилот Қўмитанинг разнарядкаси бўйича маҳсулотни сотиши мумкин.

IV боб. Омборларга қўйиладиган талаблар

33. Шакарни сақлаш учун иситиладиган, шунингдек айрим ҳолларда иситилмайдиган техник соз, қуруқ, тоза ва ҳаво яхши алмашинадиган омборлардан фойдаланилади.

34. Омборхоналар юк туширишдан олдин таъмирланиши ва шакарни сақлаш учун қабул қилишга тайёр бўлиши лозим. Бунда асосий эътибор том, пол, иситиш тизимлари, ёриқ ва тирқишларни ўз вақтида ямаш, шунингдек эшикларни яхши ёпилишга мослаш, қўриқлаш сигнализацияси ускуналари билан жиҳозлаш, ёғоч конструкцияларни ёниш хусусиятини пасайтирувчи кимёвий суюқлик билан қайта ишлаш ва туйнукларга темир панжаралар ўрнатишга қаратилиши лозим.

35. Омборларнинг шакар қабул қилишга тайёрлиги ташкилотнинг бош

муҳандиси, захиралар билан ишлаш бўйича раҳбар ўринбосари, лаборатория мудирлари, сақлаш майдони бошлиғи (ёки унинг ўринбосари) ва омборхона бўйича ёнғин хавфсизлигига жавобгар шахслардан иборат комиссия томонидан текширилади ва далолатнома билан расмийлаштирилади.

36. Омборларни шамоллатиш вақтида шакар сақланиши бутлигини таъминлаш мақсадида эшик бўшлиқлари мустаҳкам ёпилади ва қўшимча панжарали эшиклар ўрнатилади. Вентиляция тўлиқ панжара билан жиҳозланади.

Иситилмайдиган омборлардаги вентиляция тўлиқлари, иситилмайдиган омборлардаги дефлекторлар қиш вақтида шакарни сақлашга тайёрлаш олдидан иситилади ва зич қилиб бекитилади. Ерўла омборлар қор тушишининг олдини оловчи тўсиқлар билан тўсилади.

37. Омборлар қўйидагилар билан таъминланиши лозим:

жиҳозлаш табелида назарда тутилган керакли асбоб-ускуна ва жиҳозлар;

сақлашнинг ҳарорат-намлик даражасини назорат қилиш ускуналари (иссиқлик ўлчагич, термограф, гигрограф, психометрлар);

маҳсулот тагликлари, қистирма материаллар, нарвон ва траплар;

бирламчи ёнғин ўчириш воситалари, шунингдек автоматик равишда ишлайдиган қўриқлаш ва ёнғиндан хабар берувчи қўрилмалар;

биринчи тез тиббий ёрдам кўрсатиш воситалари.

38. Янги ишга тушириладиган омборлар юк туширишдан олдин яхшилаб қўриқилиши, тозаланиши ва юклашга тайёрланиши лозим.

39. Омборлар атрофидаги ҳудуд пухта текисланган бўлиши лозим. Ташқи сувлар омбордан четлатиб ўтилади ва йўлакчалар, ариқлар доимий равишда сувнинг ўтиши учун тўсиқлик қилувчи чиқиндилардан тозалаб турилади.

40. Шакар ёнувчи маҳсулот бўлиб, кукунининг ҳаво билан аралашмаси ёнувчан ҳисобланади.

Қопларга солинган шакар ёнувчи маҳсулот ҳисобланади, чунки қопнинг матоси қисқа муддатли ўт олиш манбаи (гугурт ёниши, учқун, қизиган электр сими ва бошқалар) таъсири остида ҳам тез ёниши мумкин.

41. Сақлаш давомида шакар ёнғин манбаларидан, уларнинг қуввати ёки давомийлигидан қатъи назар, ҳимояланиши лозим.

42. Ўт ўчириш мосламалари доим соз ҳолда сақланиши ва қўллашга тайёр туриши лозим.

43. Омборхоналар хавфдан огоҳлантирувчи тегишли асбоб-ускуналар, плакат, ёзув, кўрсаткич, ёруғлик ва овоз сигнали билан таъминланган бўлиши лозим.

44. Юк ташишга мўлжалланган барча мосламалар иш хавфсизлиги ва қулайлигини таъминловчи ускуналарга эга бўлиши, шунингдек уларнинг юк кўтариш қобилияти, бутлиги текширилган сана ва юкланадиган юк ортиш чегаралари кўрсатилган трафарет бўлиши лозим.

45. Авария эҳтимолининг олдини олиш мақсадида иситиш анжомлари стационар тўсиқлар билан жиҳозланади.

46. Шакар сақланишини назорат қилиш, ҳаво циркуляциясини таъмин-

лаш, юклаш-тушириш ва транспорт-омбор ишларини амалга ошириш вақтида механизмларни қўллаш қулайлиги ва ёнғин хавфсизлиги қоидалари талабларини бажариш мақсадида, омборларда шакар жойлаштирилаётган вақтда қуйидаги тарзда йўлаклар колдирилади:

иситиладиган омборларда (секцияларда) — устун ёки иситиш батареялари периметри бўйлаб;

иситилмайдиган омборларда (секцияларда) — деворлардан штабелгача 0,5 м.

Ўтиш йўлакларининг эни электрүклагичнинг осма мослама билан бирга бурилишининг минимал радиусидан келиб чиққан ҳолда ўрнатилади.

Омбор майдонидан самарали ва оқилона фойдаланиш мақсадида, асосий штабеллар жойлаштирилгандан сўнг, асосий ўтиш йўлаги бўйлаб бир пакет қалинликда пакетлар жойлаштириш тавсия этилади, бунда ўтиш йўлаги камида 2,5 м ни ташкил қилиши лозим.

47. Ёнғин хавфсизлигини таъминлаш мақсадида, шакар штабелларининг юқори қаторлари ва омбор томи ёки чироқлари ўртасидаги масофа камида 0,5 м² ни ташкил қилиши лозим.

48. Майдони 1000 м² ва ундан юқори бўлган омборхоналари автоматик ёнғин ўчириш қурилмаси билан жиҳозланган бўлиши лозим.

49. Электр ускуналардан фойдаланиш Истеъмомчиларнинг электр қурилмаларидан техник фойдаланиш қоидалари (рўйхат рақами 1383, 2004 йил 9 июль) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 27-сон, 317-модда), Истеъмомчиларнинг электр қурилмаларидан фойдаланишда техника хавфсизлиги қоидалари (рўйхат рақами 1400, 2004 йил 20 август) (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 33-сон, 379-модда) талабларига мувофиқ бажарилади.

50. Бинога ва ўт ўчириш сув манбаларига кириш йўллари, ўт ўчириш ускуналарига бориш йўллари доимо очиқ бўлиши лозим. Бинолар ўртасидаги жойлар материал, ускуна, ўраш идишларини сақлаш ёки автомобиль транспортининг туриш жойи қилишга йўл қўйилмайди.

V боб. Шакарни омборга жойлаштириш

51. Шакарни омборга жойлаштириш ишлаб чиқилган чизмалар асосида, штабелларнинг мустақкамлигини, махсулот ва идишлар сифатини сақлаган ҳолда, омборхоналардан имкон даражада самарали фойдаланиш, юклаш-тушириш ишларини ва сақлаш жараёнида сифат назоратини амалга оширишда энг яхши қулайлик яратишни инobatга олган ҳолда амалга оширилади. Бунда ҳар бир омборнинг хусусияти, иқлим шароити ва 1 м² омбор майдонини тўлдириш нормаси инobatга олиниши лозим.

52. Штабелларни аниқ вертикал ҳолатда шакллантириш вақтида қопларни жойлаштиришга алоҳида аҳамият бериш лозим. Штабеллардаги қоп ва қутилардаги шакар осон саналиши лозим. Штабелларнинг жойлашиши ва улар орасидаги йўлаклар олдиндан белгиланади. Шакарни омборга жой-

лаштириш чизмаси ҳар бир омбор (секция) учун ташкилот раҳбари томонидан тасдиқланади.

53. Шакар ва шакар-рафинади штабелларда алоҳида жойлаштирилади.

54. Штабеллар бир чорак давомида ишлаб чиқарилган, бир хил оғирликдаги нетто оғирлиги 50 кг бўлган қоплар ёки бир турдаги қутилардан шакллантирилади. Қопларнинг оғзи штабелнинг ички томонига қаратилган бўлиши, қутилар эса трафарет томони йўлакларга қаратилган ҳолда жойлаштирилиши лозим.

Штабелларни қурилиш конструкциялари ёки омбор ускуналарига тегишига йўл қўйилмайди, шунинг учун улар орасида 10 см ли бўшлиқ қолдирилади.

Сувли иситиш ускуналари мавжуд омборларда ичи полиэтиленли қопларга солинган шакар жойлаштирилади.

55. Шакар ва шакар рафинади қурук, тоза, баландлиги 15 см дан 30 см гача, ўлчами 1200 x 800 ёки 1200 x 1500 мм бўлган тагликлар устига жойлаштирилади.

Катталаштирилган штабеллар (кенглиги 18 м гача бўлган) девор бўйлаб баландлиги 6 м ва ундан юқори бўлган омборда 30 қатордан кам бўлмаган баландликда, омбор периметри бўйлаб эса, штабеллар мустаҳкамлигини таъминлаш мақсадида 27 қаторгача тахланади. Томи паст омборларда штабеллар баландлиги максимал даражада баланд бўлиши лозим.

56. Иситилмайдиган омборларда штабеллар баландлиги омборнинг баландлигига қараб максимал даражада баланд бўлиши лозим. Бунда 1 м² майдонга тушадиган оғирлик нормадаги қурилиш юкланишидан ошмаслиги лозим.

57. Иситиладиган омборларда шакар-рафинади энига 6 — 9 пакетдан иборат бўлган штабелларга жойлаштирилади, иситилмайдиган омборларда эса, энига 2 пакетдан жойлаштирилади. Шакар-рафинади штабелларининг баландлиги, омборлар тури ва иқлимий зоналардан қатъи назар, камида 18 қатор бўлиши лозим.

58. Штабелларнинг узунлиги марказий бўйлама йўлакдан омбор девори олдидаги йўлакларгача ёки штабеллар омбор бўйи билан қўйилган бўлса, эшикларга қарама-қарши кўндаланг йўлаклардан ён деворлар олдидаги йўлакларгача этиб белгиланади.

59. Шакарни жойлаштириш усули штабеллар ва пакетларнинг мустаҳкамлигини таъминлаши лозим. Штабелларнинг олд томони текис вертикал ёки штабел ичига қараб сал қияланган бўлиши лозим.

60. Транспорт воситаларига шакар қопларини улар ҳаракатланган вақтда қулаб тушмаслигини инобатга олиб, жойлаштириш лозим.

Тепадаги қопларни пастга ташлаш ёки алоҳида жойларидан тортиб олиш орқали қисмларга ажратиб штабелни бузиш тақиқланади.

61. Қопларнинг 20-қаватидан тепа қисмида, контейнерларнинг 4-5-қаватидан тепа қисмида ишловчи юкловчилар ҳимоя камарлари билан жиҳозланган бўлишлари лозим.

Ишга алоқаси бўлмаган шахсларнинг юк кўтариш механизмлари юклаш-тушириш ишларини амалга ошираётган жойларда бўлиши тақиқланади.

62. Ҳар бир штабелга штабел ёрлиғи бириктирилади ва унда маҳсулот тури, етказиб берувчининг номи, ўринлар сони, нетто оғирлиги ва ишлаб чиқарилган сана кўрсатилади. Штабел ёрлиғига штабелда қопларнинг амалдаги жойлашиш чизмаси бириктирилади. Шакар қабул қилинганда штабел ёрлиғи қабул қилиш далолатномаси, илова ҳужжатлари ҳамда амалдаги сифат ва миқдорни текшириш натижалари асосида тўлдирилади. Штабел ёрлиғи кириш томонга осиб қўйилади.

63. Шакар билан боғлиқ юклаш-тушириш ва омбор ичидаги ишлар тасдиқланган технологик хариталар асосида амалга оширилади.

64. Шакар билан боғлиқ юклаш-тушириш ва омбор ичидаги ишлар амалга оширилаётганда шакарнинг қоп ва қутилари билан эҳтиёткорлик билан ишлаш ҳамда техника хавфсизлиги ва санитария қоидаларига тўлиқ риоя қилиш лозим. Юклаш-тушириш ишлари амалга оширилаётган жойларда шакар қолдиғи дарҳол супуриб олинади. Ташкилотда доимий равишда идишларнинг бутунлигини таъминлаш ва шакар тўкилишининг олдини олиш юзасидан ишлар амалга оширилиши лозим.

65. Салқин кунларда юклаш-тушириш ишлари амалга оширилаётганда эшик олдида турган штабеллар брезент билан ёпилади. Зарурат туғилганда, вагон ва склад оралиғида вақтинчалик айвон қурилади.

VI боб. Шакарни сақлаш тартиби ва муддатлари

66. Иситиладиган ва иситилмайдиган омборлардаги ҳаво ҳарорати ва намлиги ҳар куни бир марта соат 9 да ҳамда омборлар шамоллатилгандан сўнг ўлчаниши ва рўйхатга олиниши лозим.

67. Шакар сақланадиган омборларда ҳаво намлиги 70 фоиздан паст бўлиши лозим. Омбордаги ҳарорат 40° С дан ошмаслиги лозим.

Иситиш мавсуми тугаганидан сўнг, омбор ичи ва ташқарисидаги ҳаво нисбатининг кескин ўзгариб кетмаслигини таъминлаш мақсадида омборларни мақбул шароит ва об-ҳавода шамоллатиб туриш лозим.

Иситилмайдиган омборлар ҳароратини тенглаштириш ва ортиқча намликни чиқариш шамоллатиш эшиклари ва туйнукларини очиш, шунингдек стационар ва кўчма шамоллатиш ускуналарни ёқиш йўли билан амалга оширилади.

68. Иситилмайдиган омборларда ҳароратнинг кескин ўзгариши ва ҳаво нисбий намлигининг юқори даражадалиги оқибатида шакар намланишининг олдини олиш учун қуйидагиларни амалга ошириш лозим:

куз-қиш мавсумида омбордаги ҳарорат кескин тушиб кетишининг олдини олиш, омборларни иситиш, эшикларни ва вентиляция туйнукларни герметизация қилиш;

баҳор мавсумида, ташқаридаги ҳарорат ошиши бошланганда интенсив шамоллатиш орқали ташқаридаги иссиқ ҳаво билан шакарни иситиш.

69. Шакарнинг сифати доимий назоратда бўлиши лозим. Шакар намланганлиги аломатлари пайдо бўлган тақдирда, штабелнинг пастки қисмлари қайта тахланиши лозим. Бунда пастки қисмдаги қоплар тепага олинади, тепадагилари пастга олинади. Намланган шакар қоплари умумий штабелдан ажратиб олинishi, қуритилиши, алоҳида омборга жойлаштирилиши ва қисқа муддатларда сотилиши лозим.

70. Намуналарни олиш вақтида идишга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш, унинг бузилишига йўл қўймаслик керак. Шчуп асбоби қўлланилганда, қопдаги тешик яхшилаб беркитилади. Диаметри 10 мм дан қалин бўлган шчупларни қўллаш қатъиян тақиқланади.

71. Шакарни ўзига хос ҳиди бўлган бошқа маҳсулотлар билан бирга сақлаш ман этилади.

72. Шакарни сақлашда ҳар ойда камида бир марта омборнинг барча хоналари пухта тозаланиши, даврий равишда қоплар устидаги чанглар супуриб ташланиши лозим. Шакарни қабул қилиш, омборга жойлаштириш ва бериб юбориш бўйича амалга оширилган ҳар бир ишдан сўнг омбор йиғиштирилиб тозаланиши лозим.

Омборларда санитария профилактика ишларини юритиш, жумладан омборлардаги кемирувчиларга қарши механик ва кимёвий воситалар орқали маҳсулот сифати ва миқдорини химоялаш лозим.

73. Шакарнинг сифати ва миқдорини назорат қилиш доимий равишда амалга оширилади. Агар штабелдан шакар қисман бериб юборилган бўлса, штабел ёрлиғига сана ва ҳар бир ҳужжат билан бериб юборилган маҳсулот миқдори ёзилиб, штабелдаги қолдиқ чиқарилади. Штабелдаги шакарнинг ўзгариши қопларнинг амалдаги жойлашиш чизмасида ҳам қайд этилади.

74. Моддий-жавобгар шахслар ҳар куни эшик ва қулфларнинг ҳолатини текширишлари лозим, уларда камчилик топилганда, ташкилот раҳбаридан уларни бартараф этишни талаб қилишлари лозим.

75. Инвентаризация вақтида шакарни қисман қайта жойлаштириш (2-3 фоиз) амалга оширилади.

76. Шакарни сақлашнинг қуйидаги муддатларига риоя этилиши лозим: иситилмайдиган омборларда — 4 йил; доимий ҳарорат-намлик даражаси назорати мавжуд омборларда — 12 йил; асфальт полли иситилмайдиган омборларда, полиэтилен қўйилмаси бўлган полимер материалли қопларга солинганда — 4 йил.

Шакарни сақлаш муддати у ишлаб чиқарилган вақтдан (чорак ҳисобида) бошланади ва шакарнинг сифати ҳолатидан келиб чиққан ҳолда узайтирилиши мумкин.

VII боб. Шакарни юклаш ва жўнатиш

77. Шакарни юклаш ва жўнатиш Қўмита томонидан бериладиган нарядлар асосида биринчи навбатда сифат ҳолатидан келиб чиққан ҳолда ишлаб чиқариш муддатини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

78. Шакарни юклаш ва жўнатиш унинг ўринлари сони бўйича ва стандарт нетто оғирлигига қараб амалга оширилади.

79. Сақлаш вақтида шакарнинг стандарт оғирлигидан табиий йўқотиш нормалари қўлланилмайди.

80. Ўраи бузилган ва камода аниқланган шакар бўйича дарҳол далолатнома тузилади ҳамда амалдаги оғирлиги ҳисобланиб бериб юборилади.

VIII боб. Яқуний қоида

81. Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Озиқ-овқат саноати корхоналари уюшмаси, «Ўзбекистон темир йўллари» Давлат-акциядорлик компанияси, Ўзбекистон автомобиль ва дарё транспорти агентлиги билан келишилган.

Соғлиқни сақлаш вазири

А. АЛИМОВ

2013 йил 21 июнь

*Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги Бош директори*

А. КУРБАНОВ

2013 йил 21 июнь

*Озиқ-овқат саноати
корхоналари уюшмаси раиси*

А. САЛИМОВ

2013 йил 21 июнь

*«Ўзбекистон темир йўллари»
Давлат-акциядорлик
компанияси бошқаруви раиси*

А. РАМАТОВ

2013 йил 21 июнь

*Ўзбекистон автомобиль ва дарё
транспорти агентлиги бошлиғи*

А. АБДУВАЛИЕВ

2013 йил 21 июнь

Биринчи гуруҳга шакар етказиб бериш,
қабул қилиш, сақлаш ва бериб юбориш
тартиби тўғрисидаги йўриқномага
ИЛОВА

Шакар кўрсаткичлари

Органолептик кўрсаткичлар

1-жадвал

Т/р	Кўрсаткич номи	Таъриф
1.	Ташқи кўриниши	Оқ, тоза, доғларсиз ва ёт аралашмаларсиз, учинчи ва тўртинчи навли шакарлар учун сарғимтир тус бўлиши мумкин. Кристалли шакар сочилувчан бўлиши лозим. Учинчи ва тўртинчи нав шакарлари учун энгил эзишда майдаланадиган шакар кесакчалари бўлиши мумкин.
2.	Ҳиди ва таъми	Ширин, қуруқ ёки сувда эритилган ҳолатда ҳам ёт ҳид ёки таъмсиз, тўртинчи нав шакарда меласса ҳиди бўлиши мумкин.
3.	Аралашма тозалиги	Шакар аралашмаси шаффоф ёки сал опалесценцияланган бўлиши мумкин, эримайдиган қуйқаларсиз, механик ва бошқа аралашмаларсиз. Учинчи ва тўртинчи нав шакарлари учун опалесценция бўлишига йўл қўйилади.

Микробиологик кўрсаткичлар

2-жадвал

Кўрсаткич номи	Норма	Синов усули
Мезофил, аэрофоб ва факультатив-анаэроб микроорганизмлар миқдори 1 гр да КОЕ, кўп эмас	1,0 x 10 ³	норматив ҳужжатларга мувофиқ
Моғор кўзиқоринлари, 1 гр да КОЕ, кўп эмас	1,0 x 10	
Хамиртуруш, 1 гр да КОЕ, кўп эмас	1,0 x 10	
Ичак таёқчалари гуруҳидаги бактериялар (колиформалар), 1 гр да	мумкин эмас	
Патоген микроорганизмлар, жумладан бактериялар		
Сальмонелла, 25 гр да		

Оғир металлнинг мумкин бўлган даражаси

3-жадвал

Кўрсаткич номи	Норма	Синов усули
Оғир металл ва маргимуш мавжудлиги, мг/кг кўп бўлмаган:		норматив ҳужжатларга мувофиқ
Симоб	0,01	
Маргимуш	1,0	
Кўргошин	0,5	
Кадмий	0,05	

Хом ашёдаги пестицидлар ва радионуклидлар миқдори назорат қилинади.